

De wereld is
van iedereen

samen werkt
kennen vormt

een vormingsbrochure van

www.krasgent.be

Welzijnsschakels
samen sterkt

www.welzijnsschakels.be

Deze tekening over gelijkwaardigheid is het resultaat van een workshop 'Beeldenstorm' met vrijwilligers, met en zonder armoede-ervaring, uit Welzijnsschakel Lede.

“De zon schijnt toch voor iedereen” zingt Willy Sommers in zijn bekendste liedje. Maar op dit beeld staat alleen de grote berg in de zon en de kleine bergen in de schaduw. Sommige mensen krijgen geen eerlijke kansen in onze samenleving. Vrijwilligers van KRAS en Welzijnsschakelgroepen kloppen op tafel om het lot te veranderen. Gelijkwaardigheid zit immers in het DNA van hun werking. Daarom versieren DNA-strengen de rand van de tekening.

“Deze is voor iedereen die passie heeft
En die voor passie gaat.
In het donker kan ik jou niet zien,
Maar ik weet dat jij daar staat.
Rood - zwart, wit - geel, jong - oud, man of vrouw.
In het donker kan ik jou niet zien,
Maar deze is van ons aan jou.
En ik hef het glas op jouw gezondheid,
Want jij staat niet alleen.
Iedereen is van de wereld
En de wereld is van iedereen”.

Iedereen Is Van De Wereld, uit een songtekst van The Scene

Beste lezer, vrijwilliger of sympathisant,

Als je in de armoedebestrijding actief bent, is het goed om achtergrondinformatie te krijgen. In deze brochure koppelen we, in 6 korte hoofdstukken, de 'praktijk' aan de 'theorie'. Uit het levensverhaal van Leona, dat hier verteld wordt, leren we veel over de strijd tegen armoede in Vlaanderen.

Leona is ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting. Ze is ook vrijwilliger bij Welzijnsschakels vzw en KRAS vzw, twee organisaties die al 25 jaar werken aan armoedebestrijding.

Leona werd geboren in een probleemsituatie. Ze bouwde echter een leven uit als middenklasser met een goed inkomen. Door financiële tegenslagen en ziekte loopt het al veel jaren opnieuw moeilijk. Toch heeft ze zich nog nooit zo krachtig en sterk gevoeld. Haar passie is ze nooit verloren. Haar rechtvaardigheidsgevoel doet haar strijden tegen de ongelijkheid in onze samenleving.

Iedereen heeft te maken met armoede: de éne als slachtoffer van het onrecht dat armoede is, de andere als toeschouwer van dat onrecht.

Meer dan 100.000 Vlamingen worden geboren en groeien op in armoede. Ze zijn **'generatiearm'**. Veel alleenstaande ouders, langdurig werklozen, kortgeschoolden, (chronisch) zieken, ... komen in **'nieuwe armoede'** terecht. De moeilijke situatie van sommige mensen met een migratiegeschiedenis of mensen die leven zonder papieren,... noemen we: **'gekleurde armoede'**.

In totaal leven in Vlaanderen meer dan 1 op 10 mensen in armoede.

In deze brochure bieden we een kijk op de realiteit van deze mensen in armoede en geven we tips om armoede aan te pakken.

Als armoede een onrecht is; als kinderarmoede een vorm van kindermishandeling en -verwaarlozing is - zoals psychiater Peter Adriaenssens het formuleert - wie zijn dan de daders? Wie gaat ze vatten? Wie of wat blijft er in onze samenleving armoede veroorzaken? Dit zijn ongemakkelijke vragen waarop we ook een antwoord zoeken.

Welzijnsschakelgroepen en KRAS kunnen dit onrecht niet langer aanzien als onverschillige toeschouwers. Samen met mensen in armoedesituaties gaan ze op weg om samen met hen de oorzaken van armoede aan te klagen én aan te pakken. Ze werken met vrijwilligers die in de eigen buurt de strijd tegen armoede, uitsluiting en discriminatie aangaan. Ze organiseren ontmoetingsmomenten, vrijetijdsactiviteiten en ontspanning. Ze zetten vormingen op poten. In een aantal werkingen bieden ze noodhulp aan. Maar ze stappen ook naar het beleid met voorstellen voor verbeteringen.

Deze brochure werd geschreven voor en tijdens de coronapandemie. Ze is gebaseerd op gesprekken en onlinecontacten tussen Leona Bracke en Lieven De Pril. De visie en aanpak van KRAS vzw en Welzijnsschakels vzw komen uitgebreid aan bod in de tekst.

We wensen jou een boeiende lees- en leerervaring.

Iederéén heeft sociale grondrechten

Mijn gezin en mijn leven

Ik ben de tweede dochter in ons gezin. We woonden op het platteland. Mijn vader overleed jong. Tot mijn 21 jaar bleef ik bij mijn moeder. Toen ik trouwde, huurden mijn man en ik eerst een woning. Na tien jaar sparen, kochten we ons eigen huis. We kregen een dochttertje. Toen zij vier jaar werd, ben ik gescheiden en heb ik mijn ex uitbetaald voor ons huis. Dit deed ik omdat mijn ma recht over mij woonde. Samen met haar zou ik mijn dochter opvoeden.

Dit was een zware periode. Toch stelde ik het financieel nog goed in die tijd. Mijn moeder en ik woonden nog jaren in dezelfde buurt. Tot mijn grootvader en nonkel stierven op 2 maanden tijd. Mijn zus en ik waren de erfgenamen. De successierechten moesten betaald worden, maar ik had elke euro in mijn huis gestoken. Ik moest die woning verkopen met verlies. Achteraf bekeken had ik beter de erfenis geweigerd, want de rechtszaak om de erfenis te kunnen krijgen sleept nu al jaren aan zonder dat ik er enig voordeel van heb. Mijn dochter en ik zijn naar Gent verhuisd. In 6 jaar tijd verhuisde ik nog 3 keer.

De miserie begon toen ik ziek werd en deeltijds moest gaan werken. Toen ik wat hersteld was, ging ik toch weer fulltime aan de slag. Na jaren presteren boven mijn krachten in de zorgsector, ging ik onderuit. Ik kreeg een burn-out die evolueerde naar een

depressie. Door de familiale omstandigheden werd ik nog zieker. Toen ik op medisch rustpensioen werd gezet en 1000 euro per maand minder verdiende, kwam ik in een andere wereld terecht: de vierde wereld.

Ik vroeg hulp aan het OCMW, dat hielp om mijn budget te beheren. Later vertel ik meer over de zware gevolgen daarvan.

Gelukkig heb ik nu eindelijk een goed appartement in het centrum van Gent gevonden. De huur is betaalbaar en het is groot genoeg. Het is goed gelegen. Ik knap het appartement op samen met mijn dochter die ondertussen op haar eigen benen staat. Het blijft hard knokken, maar ik red het wel.

Kindertijd

Bij mijn ma voelde ik mij goed, maar bij mijn pa helemaal niet. Ik was als tweede kindje in ons gezin niet gewenst door mijn vader en zijn familie. In sommige landbouwersgezinnen was het vroeger de traditie om maar één kind op de wereld te zetten om de gronden niet te moeten verdelen bij de erfenis. Was dit de reden waarom ik werd verstoten? Ik weet het niet... Als kind was ik enorm in mezelf gekeerd en durfde ik mijn gevoelens niet uiten in het bijzijn van mijn vader. Ik had stress, een hoge bloeddruk en een hoge hartslag. Mijn angsten probeerde ik te onderdrukken.

Ik zie mijn vader nog altijd in mijn herinneringen. Hij bedreigde ons en vertelde in geuren en kleuren hoe hij ons zou doden. Bij speciale gelegenheden zoals een begrafenis, Nieuwjaar, Pasen of een verjaardag speelden zich elke keer angstige tafereelen af. Ik werd wantrouwig. Ik kan nog altijd weinig positiefs zeggen over mijn vader. Zijn afwijzend gedrag heeft mij geblokkeerd in mijn persoonlijke ontplooiing en de ontwikkeling van mijn identiteit.

Gelukkig waren er veel dieren op de boerderij van mijn grootouders. Zij waren voor mij een uitlaatklep en gaven mij een gevoel van vrijheid. Ze verdreven de eenzaamheid die ik vaak voelde als kind. De dieren aanvaardden mij zoals ik was.

Jeugdjaren

In mijn jeugd ging ik samen met mijn moeder en zus naar toneel, opera, film, tentoonstellingen en naar steden om cultuur op te snuiven. Kunst was belangrijk in mijn opvoeding. Mij ma wist veel over geschiedenis en wilde dat delen met haar kinderen. Ze was ook vertrouwd met de filmwereld en hield van muziek. Zij kende het volledige levensverhaal van veel acteurs. Mijn ma en zus lazen graag en die microbe gaven ze mij door. Mijn vader had geen interesse in cultuur of kunst. Het was zijn leefwereld niet. Na zijn overlijden, ik was toen zelf 17 jaar, genoten we dubbel zoveel van de schoonheid die mensen creëren.

Ik vergelijk ons gezin met een groepje kaartspelers. Mijn moeder speelde zo goed mogelijk met de kaarten die ze gekregen had. Mijn vader was een valsspeler die bovendien niet tegen zijn verlies kon. Ik was in ons gezin het zwarte schaap en de zondebok. Als reactie op deze scheefgetrokken situatie probeerde ik voor

iedereen goed te doen en voor iedereen te zorgen. Dat deed ik om de rust te bewaren.

De huisarts en mensen uit de buurt wisten dat er grote problemen waren in ons gezin. Niemand greep in. Integendeel. Ik kreeg medicatie om rustig te blijven in het kluwen waarin ik gevangen zat. Dat maakt mij nog altijd kwaad.

Cultuur en vrije tijd

Door de UIT-pas kan ik nog altijd, zelfs al is mijn inkomen laag, naar tentoonstellingen gaan. Daar maak ik gretig gebruik van, want het is een deel van mijn leven. Ik heb ook jaren als vrijwilliger in de cultuursector gewerkt waardoor ik gratis optredens kon bijwonen. In mijn “vorig leven” ging ik ook twee keer per jaar op reis met mijn dochter. Reizen en vakanties zijn de laatste 7 jaar niet meer mogelijk.

Schoolloopbaan en opleiding

Mijn ma en mijn zus hebben mij financieel en emotioneel ondersteund om mijn diploma secundair onderwijs voor verpleeghulp te behalen. Ik mocht van mijn ma ook hoger onderwijs volgen, want ze had daarvoor gespaard. Ik wilde graag verder studeren voor opvoedster of ergotherapeut. Jammer genoeg deed ik dat niet omdat ik onvoldoende zelfvertrouwen meekreeg in mijn kinderjaren. Ik heb daar nog dagelijks spijt van.

Ik wil nog altijd cursussen volgen, maar dat ligt moeilijk. Na veel zoeken heb ik een aantal opleidingen gevonden die rekening houden met mijn financiële toestand zodat ik niet het hele bedrag moet betalen. De cursussen waar mijn hart naar uit gaat, geven die voordelen niet. Ik begrijp dat veel gezinnen met een laag inkomen met moeite de schoolfacturen kunnen betalen.

(Vrijwilligers)werk

Na mijn afstuderen als verpleeghulp had ik nooit problemen om werk te vinden. Al waren het niet altijd de jobs die aansloten bij mijn diploma. Toen ik werk vond in mijn 'eigen sector', ben ik daar gebleven tot mijn medisch rustpensioen.

Nu doe ik vrijwilligerswerk in het OCMW, bij het Centrum Algemeen Welzijnswerk, in een opvang voor dak- en thuislozen, bij Blink Out voor mensen met psychische kwetsbaarheid en bij Welzijnsschakels vzw en KRAS Gent. Aan de universiteit en de hogeschool vragen ze me ook regelmatig voor projecten. Ik leer nog altijd bij. Gelukkig maar.

Financies

Ik ga naar de goedkopere winkels zoals Primark, Aldi, Lidl, Ikea, ... Ik hou rekening met mijn beperkte inkomen en daardoor kan ik elke maand nog een beetje sparen voor onvoorziene uitgaven.

Een boodschappenlijstje opmaken duurt 2 à 3 uren. Ik pluis de folders uit om te weten wat waar in reclame staat. Winkelen is een dagtaak. Ik trek van het éne magazijn naar het andere om de goedkoopste producten te vinden. Aan de kassa weet ik bijna altijd voor hoeveel geld ik in mijn kar heb gelegd.

Toen mijn televisie kapot was, heeft mijn dochter mij geld geleend om een nieuwe te kopen. De drempel om naar het OCMW te stappen om daar hulp te vragen, was te hoog.

Dankzij mijn medisch rustpensioen heb ik gelukkig een vaste uitkering. Nu probeer ik om de opvolging van mijn budget terug in eigen handen te krijgen en mijn budgetbeheer af te ronden.

Schulden

De schulden zijn een zware dobber voor mij.

Elk jaar moet ik grondbelastingen en een hoge boete betalen voor de leegstand van twee woningen waar ik voorlopig niet van kan genieten. Elke keer als er een rekening binnen komt, sta ik onder stress. Hoe zal ik de betalingen doen en niet dieper zakken. De rechtszaak brengt veel onzekerheid met zich mee. Telkens als ze uitgesteld wordt, moet ik de rekeningen blijven betalen die met de eigendom te maken hebben. Het gerecht is ook duur, maar die facturen schiet mijn zus gelukkig voor.

Gezondheid

Met mijn gezondheid gaat het niet goed. Vroeger had ik mentale problemen door de trauma's uit mijn kindertijd. Gelukkig heb ik alles verwerkt en een plaats kunnen geven. Daardoor kon ik ook mijn beroep uitoefenen. Ik werd niet meer psychisch gevangen gehouden door die vroegere belevenissen.

Ik heb ook een chronische darmziekte, de ziekte van Crohn, en reuma in mijn nek, rug en gewrichten. Met die lichamelijke klachten heb ik leren leven. Het wijkgezondheidscentrum volgt alles op.

Na 25 jaar werken als zorgkundige in een rusthuis en als verpleeghulp in het ziekenhuis was mijn lichaam versleten. Toch ging ik opnieuw voor 4 jaar naar school voor ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting. Mijn nieuw beroep kan ik uitoefenen als vrijwilliger en daar voel ik me goed bij. Het geeft mij vrijheid én voldoening. En ik maak als vrijwilliger nog altijd deel uit van de groep van 'werkende mensen'.

Hulpverlening

Ik vroeg het OCMW om raad en daar stelden ze me budgetbeheer voor. Ik dacht toen dat deze mensen mij van mijn sociale rechten op de hoogte gingen houden. Maar dit was niet zo. Ik kwam in een isolement terecht, want ik moest van de budgetbegeleidster leven van 30 euro per week. Naar buiten gaan, zat er niet meer in. Mijn internet werd afgesloten. Mijn fitnessabonnement werd gestopt. Ik was van niets meer op de hoogte. Ik kon zelfs niet meer naar tv kijken. En daar zit je dan in een nieuwe wereld waar je niets van kent, in een nieuwe stad, want ik was net verhuisd naar Gent. Ik kende er niemand. Ik wist niets over organisaties die zich inzetten voor mensen in armoede. Ik kende mijn rechten niet. Dus besloot ik dat ik terug mijn eigen leven in handen moest nemen. Ik ging de opleiding volgen voor ervaringsdeskundige om mezelf en nadien anderen op weg te helpen. Daardoor is het goed gekomen met mij.

Mijn maatschappelijk werker was streng. In het begin was haar wil wet en we hadden geen goede verstandhouding. Door met elkaar een open gesprek te hebben, begrepen we elkaar beter en pakten we mijn budgetbeheer samen aan. Dat gaf mij natuurlijk een goed gevoel.

Op verschillende plaatsen heeft de professionele en vrijwillige hulpverlening oog voor mensen in armoede, hun situatie en hun gevoelens. Ik merk dat er stappen vooruitgezet worden.

Alles begint met inzicht krijgen in de 'leefwereld' van kwetsbare mensen. Om die leefwereld te begrijpen, moet je de volledige context van de mens bekijken en niet alleen de financiële noden.

Hulpverleners kunnen meer bewondering en erkenning opbrengen voor de moeilijke situatie waarin mensen moeten (over)leven. Vaak beseffen ze niet hoe mensen dagdagelijks moeten knokken om het hoofd boven water te houden. Wat een goede hulpverlener kenmerkt, is nabijheid. Het gaat om het onbevooroordeeld benaderen van een hulpvrager en blijk geven van echte interesse.

Empathie tonen wordt in de hulpverlening als vanzelfsprekend beschouwd, maar dat is het in de praktijk allerminst. Goede hulpverleners proberen de realiteit te zien door de ogen van de mensen in een armoedesituatie. Veiligheid en vertrouwen geven én de groei bij mensen blijven stimuleren, vooral dat is van belang.

Niet alle problemen kunnen vertaald worden in kant en klare antwoorden, oplossingen of strategieën. Een echte hulpverlener werkt op maat van elke persoon die over de vloer komt.

Hulpverleners zijn op hun best als ze authentiek zijn waarbij hun woorden, hun daden en hun uitstraling op één lijn staan. Een goede hulpverlener durft zich kwetsbaar opstellen.

Opleiding 'Ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting'

Ervaringsdeskundige is een erkend beroep. De opleiding duurt 4 jaar. Het is een nieuwe manier om armoede te bestrijden. De methode moest een antwoord bieden op de kloof tussen mensen die in armoede leven enerzijds en hulpverleners, leerkrachten en beleidsmakers anderzijds. Opgeleide ervaringsdeskundigen zijn geboren in armoede en kennen de uitsluitingsmechanismen die spelen bij een leven in armoede als geen ander. Deze deskundigheid vanuit ervaring is uniek en aanvullend op andere deskundigheden. Als je de opleiding volgt, sta je heel lang stil bij je eigen leven en begrijp je beter waarom zaken zich voordeden. Dat helpt om te ontsnappen uit het armoedeweb waarin je gevangen zit.

Welzijnsschakels vzw en KRAS werken vaak samen met ervaringsdeskundigen. Zo heeft Welzijnsschakels vzw opgeleide ervaringsdeskundigen in dienst om advies, vorming en ondersteuning te bieden. Tegelijk worden mensen met armoede-ervaring door jarenlang vrijwilligerswerk in welzijnsschakelgroepen ook sterker. Ze hebben geen opleiding van 4 jaar achter de rug. Maar ze groeien al doende en worden in welzijnsschakelgroepen vaak in duo met een vrijwilliger of medewerker van Welzijnsschakels vzw of KRAS ingezet.

Iedere mens verdient respect en heeft een aantal basisrechten

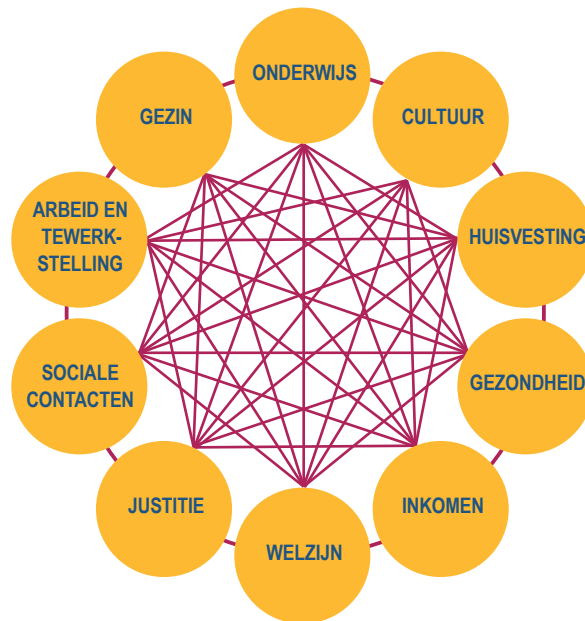
Uit het verhaal van Leona blijkt dat ze op heel wat levensdomeinen problemen ervaart. Er waren moeilijkheden in haar gezin van afkomst en al jarenlang slepen medische en juridische problemen aan. Ze heeft onvoldoende inkomen om menswaardig van te leven en op een bepaald moment had ze steeds minder sociale contacten. De welzijnsvoorzieningen schoten te kort.

Sinds 1994 bevat de Belgische grondwet een bepaling over de Sociale Grondrechten van de Belgen. Deze Sociale Grondrechten erkennen het recht op een menswaardig leven en vereisen dat de overheid actief optreedt om daarvoor te zorgen. Deze grondregels zijn dan ook richtinggevend voor beleid. De Sociale Grondrechten onderscheiden zich van de klassieke grondrechten doordat ze jammer genoeg niet afdwingbaar zijn.

Verschillende verenigen en organisaties die werken aan armoedebestrijding, zoals Welzijnsschakels vzw en KRAS, ijveren voor het bekomen van deze grondrechten voor iedereen.

Veel mensen die te maken hebben met nieuwe, gekleurde of generatiearmoede krijgen hun sociale grondrechten niet.

ontnomen
sociale grondrechten

artikel 23 en 24 van de Belgische Grondwet

Iederéén heeft gevoelens

Uitsluiting

Vroeger hoorde ik overal bij. Toen ik op medisch rustpensioen gestuurd werd, verloor ik werk én vrienden. Het was net of ik in een wereld leefde waar ik een stuk buiten stond. Ik voelde mij niemand. Ik had te maken met weerstand, onbegrip, afkeuring en dat kwetste... Wanneer ik niets vertelde over mijn toestand werd ik makkelijker aanvaard.

Toen ik in het begin in Gent woonde, was ik heel eenzaam. Ik ging op het stationsplein zitten om toch nog mensen te zien. Als er een gezin voorbijkwam met een kind, speelde ik mee met de bal die het kind bij zich had. Zo was er even een menselijk contact.

Ik ben blij dat ik lang genoeg leefde zonder armoede-ervaring en dat ik nadien tijdens de opleiding voor ervaringsdeskundige nog meer technieken leerde om goed te communiceren. De meeste mensen waar ik nu mee omga, weten niet dat ik in armoede leef. Ik voel mij ook niet arm, ik heb het alleen financieel niet breed. Ik voel mij rijk aan kennis en inzichten en ik heb ondertussen krachtige mensen rondom mij verzameld. Daardoor laat ik niet meer over mij heen lopen.

Negatief zelfbeeld

In mijn opleiding tot ervaringsdeskundige spraken we veel over de gevoelens van mensen in een armoedesituatie. We voelen ons vaak afhankelijk. We kennen onze rechten niet of durven ze niet vragen uit schaamte of uit angst dat anderen ons dom zouden vinden.

De trauma's, vernederingen en het altijd opnieuw horen dat we niets waard zijn, zorgen voor een negatief zelfbeeld en weinig geloof in onszelf.

Als we dan toch een complimentje krijgen, kunnen we dit soms niet plaatsen en aanvaarden.

Schaamte en schuldgevoel

Door het onbegrip in de maatschappij, door de negatieve stempels die we krijgen, denken we soms dat alle moeilijkheden onze eigen schuld zijn. We schamen ons voor onze miserie, we houden ons afzijdig van de samenleving. Afwijzing door anderen versterkt het schaamte- en schuldgevoel.

Schaarste

De problemen nemen soms al mijn energie weg. Mijn hoofd zit dan zo vol dat er niets meer bij kan. Ik vergelijk het met de harde schijf van een computer. Soms zit mijn harde schijf vol. Het lukt mij dan niet meer om zelfs iets eenvoudigs te onthouden.

Verlangens

Mensen in armoede verlangen ernaar om bij de samenleving te horen.

Om erbij te horen moet je je aanpassen. Soms had ik het gevoel dat ik deelnam aan de samenleving, maar geen deel was van de samenleving. Voor mij is kledij belangrijk. Ik bouwde een muur rondom mij toen ik in de armoede belandde. Ik vermeid de winkelstraten want de verleiding om iets te kopen moest ik voorkomen. Ik merk dat sommige mensen in armoede, die misschien wat minder stevig in hun schoenen staan, toch meegaan in de consumptimentaliteit. Daardoor komen ze vaak nog meer in de problemen terecht.

We dromen ervan om erkenning te krijgen voor wat we allemaal al geprobeerd hebben om te overleven. Een verleden in armoede laat enorme littekens na. Iemand noemde het blauwe plekken aan de binnenkant. Je ziet ze niet, maar ze doen verdomd veel pijn.

Veel kansarme kinderen krijgen door de reactie van de samenleving op hun gedrag het gevoel dat ze falen. Schuldgevoelens en 'gevoel van falen' zijn hardnekkig en bepalen in grote mate het gedrag van kinderen en hun relationeel functioneren.

In het schema 'de binnenkant van armoede' op de volgende pagina staan gevoelens opgesomd die mensen in armoedesituaties ervaren. Een aantal ervan komen ook in het verhaal van Leona aan bod.

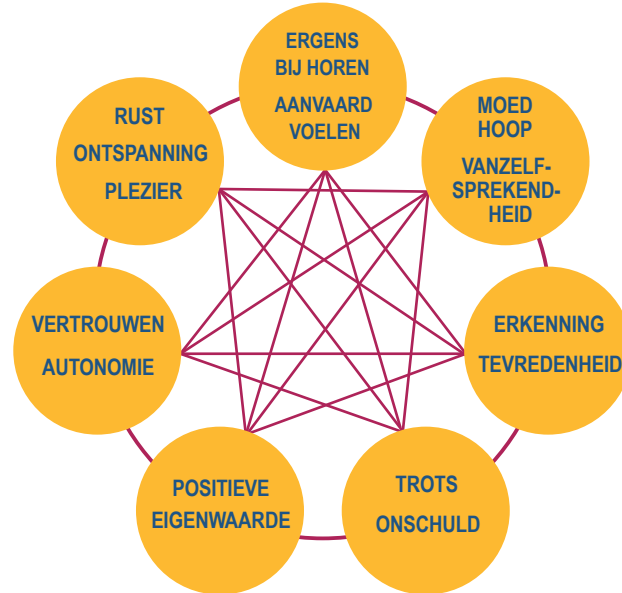

**“Wil je ons beter begrijpen,
zoek dan achter ons gedrag en onze woorden
naar onze gevoelens, verlangens
én naar ons verleden”.**

*Caro Bridts,
ervaringsdeskundige bij Welzijnsschakels vzw*

Na een lang gesprek met Leona kwamen we tot een opsomming van positieve gevoelens die haar en veel mensen in armoedesituaties ontnomen worden. Omdat deze gevoelens vaak met elkaar verbonden zijn, hebben we ze ook getekend in een web. Dit schema 'ontnomen gevoelens' vind je op pagina 16.

ontnomen gevoelens

Iederéén heeft krachten en talenten

Vertrouwen

Vanaf mijn kindertijd zijn er twee mensen die ik altijd heb vertrouwd: mijn ma en mijn zus. Dit is vandaag nog altijd zo. Mijn vader wantrouwde ik. Ik wist nooit hoe hij ging reageren. Mijn kindertijd was daardoor een verwarrende periode. Gaandeweg leerde ik ook mijn juffen, mijn huisarts en vrienden vertrouwen. Veiligheid, trouw, eerlijkheid en het gevoel op iemand te kunnen rekenen, zijn belangrijk. Ik heb dus nu veel meer vertrouwen, al moet ik toegeven dat ik, omdat ik vaak het tegendeel ervaren heb als kind, altijd op mijn hoede blijf.

Kinderen die in normale omstandigheden opgroeien, krijgen in hun eerste levensjaren een 'basisvertrouwen' mee. Het begint met het eerste oogcontact met hun moeder, de nabijheid van ouders, de troost, de knuffels, de warmte, ... Als je dat ontbreekt, blijft er een 'basis-wantrouwen' hangen voor de rest van jouw leven. Doordat ik daar in mijn opleiding tot ervaringsdeskundige veel bleef bij stil staan, begrijp ik beter wat mij overkomt als dat wantrouwen weer de kop op steekt.

Krachten en talenten

De 'krachten en talenten' van mensen zijn een belangrijke motor tot verandering.

Door hun krachten en talenten te waarderen, kan je anders gaan kijken naar mensen in armoede.

Een leven in armoede en uitsluiting zorgt ook voor een paar positieve elementen. Het is goed om die te zien en naar waarde te schatten. Zelf ben ik geduldig en verdraagzaam. Ik houd altijd mijn doel voor ogen en ga ervoor. Tot nu toe heb ik altijd mijn doel bereikt. Ik kan niet tegen onrechtvaardigheid en wil dat mensen niet uitgesloten worden. Ik wil zelf een voorbeeld zijn. Misschien kan ik zo een uitweg zijn voor anderen.

Ik zie de volgende krachten en talenten bij mensen in armoede: soms grenzeloze solidariteit en zorg, strijdbaarheid, overlevingsvaardigheden, een grote draagkracht en courage, rechtuit en echt zijn, scherp aanvoelen van wat onuitsproken blijft, humor, creativiteit en tenslotte dat ze het hoofd boven water houden in chaotische situaties.

Het is goed dat er organisaties zijn zoals welzijnsschakelgroepen of verenigingen waar armen het woord nemen. Daar zijn de mensen onder elkaar en begrijpen ze elkaar zonder er veel woorden aan te verspillen. De krachten en talenten van alle mensen worden er gewaardeerd.

Solidariteit en strijdbaarheid

Ik merk bij mensen in armoede dikwijls een grote solidariteit en strijdbaarheid.

Niet alleen vanuit hun intens verlangen belangrijk te willen zijn voor anderen, maar vooral vanuit de “herkenning van het onrecht” willen ze anderen helpen, ook al zitten ze zelf in de problemen. Daarnaast willen ze armoede de wereld uit.

Dit is de reden waarom ik de vierjarige opleiding voor ervaringsdeskundige gevolgd heb, want ik wist dat ik geen betaald werk meer kon doen. Zelf kreeg ik onvoldoende raad vanuit het OCMW. Als mij dit overkwam, zou dat bij anderen ook zo zijn. Ik kon niet leven met die onrechtvaardigheid en dus ben ik beginnen studeren want kennis is macht. Toen startte ook mijn strijd tegen armoede.

Overlevingsvaardigheden

Toen ik in de armoede tuimelde, moest ik mijn weg zoeken en was mijn strategie: hulp en ondersteuning vragen, met mensen over mijn situatie praten en leren van andere mensen in kwetsbare situaties.

Ik heb budgetvriendelijk leren koken en eenvoudig leren leven. Dat zijn enkele vaardigheden die ik heb ontwikkeld om te overleven.

Moed

Zelf heb ik van binnenuit een grote motivatie om uit de vierde wereld te geraken. Het zijn strategieën die ik altijd al in mij had, maar die sterker geworden zijn om in deze nieuwe wereld te

overleven. Mijn motto is dat ik recht heb op mijn bestaan, dat ik meetel, dat ik ‘een mens’ ben die het waard is om gehoord te worden.

Mijn wilskracht en doorzettingsvermogen heb ik duidelijk in mijn kindertijd ontwikkeld. Lange tijd wist ik niet dat dit kwaliteiten waren.

Directe communicatie

Bij mensen in armoede staat het gevoelsmatige sterk op de voorgrond. Ze zijn echte radars van gevoelens. Middenklassers zijn door hun opvoeding en opleiding vaak rationeler geworden. Dat zorgt ervoor dat mensen in armoede meer reageren vanuit een buikgevoel.

Ik ben zelf altijd beleefd en geduldig gebleven met veel respect voor de mensen die aangesteld werden om mij te helpen. Mijn geduld heeft mij vruchten opgeleverd. Niet iedereen heeft evenveel geduld. Al moet ik toegeven dat ik ook een scherp kantje heb. Te veel is te veel. Als ik te maken heb met terechte klachten over de hulpverlening, komt mijn boodschap er ongezouten uit. Doordat ik authentiek en open probeer te zijn, aanvaarden de meeste mensen mij gelukkig zoals ik ben.

Opmerkelijk is de directheid van mensen in armoede als het over hun kinderen gaat. Andere mensen hebben vaak meerdere projecten in hun leven. Mensen in armoedesituaties hebben meestal maar één fundamenteel project: een betere toekomst voor hun kinderen. Als hun kinderen aangepakt worden, gaan ze voor hen door het vuur en worden ze soms heel scherp in hun communicatie en reacties! Mijn moeder had maar één doel en dat was haar kinderen een beter leven geven en hen laten studeren.

Er wordt vaak op mensen in armoedesituaties neergekeken. Zij weten beter dan wie ook hoe betutteling voelt. Een directe confrontatie en communicatie heeft soms onbewust de bedoeling om een relatie meer gelijkwaardig te maken.

Humor en creativiteit

Humor is een grote kracht. Ze helpt om in moeilijke omstandigheden toch rechtop te blijven. Dit geldt trouwens ook voor feestvieren. Veel mensen in armoede zijn hun gevoel voor humor niet verloren. Eigenlijk is humor een manier van verwerken en herstellen.

Mensen in armoede ontwikkelen vaak een eigen beeldrijke woordenschat en gaan creatief om met taal en materiaal. Ik knutsel en ben graag creatief bezig. In sommige welzijnsschakelgroepen zijn er knutsel- en tekenateliers, bijeenkomsten voor 'samen-lezen' en 'samen-schrijven'. Dat levert vaak warme, verbindende en helende momenten op.

Omgaan met chaos

In onmogelijke en chaotische situaties kunnen we het hoofd boven water houden.

De doorsnee burgers hebben vaak nood aan een overzichtelijk en gestructureerd leven. Zo kunnen ze hun werk, hun gezin en hun vrije tijd combineren. Wij kennen dit niet.

Wanneer een persoon met een georganiseerd leven naar ons kijkt, is de kans groot dat enkel de chaos wordt gezien. Wanneer ik met verschillende projecten bezig ben, dan liggen boeken en mappen verspreid in mijn woonkamer. Toch weet ik alles direct te

vinden. Voor een ander lijkt mijn woning één groot slagveld. Ik ben verschillende keren verhuisd terwijl ik naar school ging en toch wond ik mij niet op over de chaos en deed ik verder met mijn taken en stage. Dit was normaal geworden voor mij. Alles kwam in orde, het duurde gewoon wat langer. Op een bepaald moment hielp ik mijn dochter verhuizen, verhuisde ik zelf en werkte ik overdag tijdens de Gentse feesten in dubbele shiften. Hectisch, maar ik hield het hoofd boven water.

Het spreekt voor zich dat niet al deze krachten in even sterke mate aanwezig zijn bij alle mensen in armoedesituaties. Mensen die niet in armoede leven, kunnen uiteraard deze kwaliteiten ook bezitten. Bovendien zijn niet alle opgesomde elementen even zichtbaar.

Wanneer mensen zich langzaamaan kunnen bevrijden van hun inwendige kwetsuren, die blauwe plekken aan de binnenkant, kunnen deze krachten zich meer openbaren.

Een welzijnsschakelgroep vroeg aan hulpverleners, beleidsmakers, leerkrachten en vrijwilligers om talenten en krachten van mensen op te schrijven en te bezorgen aan de groep. Er werden meer dan 200 voorbeelden verzameld. De groep heeft die allemaal laten afdrukken in bouwstenen die op een groot zeil waren getekend. Ze noemden het een *krachten*-muur in plaats van een klachtenmuur. Deze 12 meter lange muur werd als een soort reizende tentoonstelling opgezet in een aantal openbare plaatsen in de gemeente zoals de bib, het ziekenfonds, de scholen, het OCMW, ... Als je de krachten en talenten van mensen ziet, verandert jouw kijk op hen.

In het schema op de volgende pagina sommen mensen in armoedesituaties zelf op waar ze goed in zijn.

krachten van mensen in een armoedesituatie

“Je moet verdomd sterk zijn
als je onder de armoedegrens leeft.

Je moet verdomd sterk zijn
om je schaamte opzij te zetten
en naar de voedselbedeling te gaan.

Je moet verdomd sterk zijn
om aan je kinderen te zeggen
dat ze niet naar de voetbalclub kunnen
omdat het lidgeld te hoog is.

Je moet verdomd sterk zijn om vol te houden,
zonder die leuke extraatjes die de sleur doorbreken
en het leven wat aangenamer maken.”

*Phara De Aguirre, journaliste bij VRT,
voorwoord van 'Lieven de Pril, Brood en Rozen voor Iedereen'*

Iederéén probeert zijn leven in balans te houden

Evenwicht

Ik geniet nu van de kleine dingen in mijn leven. Ik ben fier op mijn dochter en hoe zij haar leven uitbouwt. Veel vrienden heb ik niet. Maar hoe ik mijn leven nu aanpak, geeft me ontzettend veel kracht, energie en blijdschap.

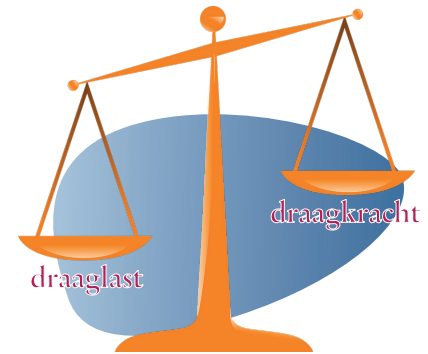
Ik kies zelf welk vrijwilligerswerk ik aanvaard en hoe ik mijn leven organiseer. Ik voel me goed in mijn vel, nu ik alleen woon. Ik heb vrijheid en daar geniet ik geweldig van. Ik kijk tv wanneer ik wil en kies mijn eigen programma's. Ik hoef geen verantwoording af te leggen over de mensen met wie ik omga. In de relatie met mijn man heb ik net het omgekeerde mee gemaakt. Het is waarschijnlijk daarom dat ik nu zo gesteld ben op die vrijheid.

Mijn zelfvertrouwen en mijn positief zelfbeeld zijn gegroeid. Ik red mij goed en heb terug veerkracht. Op school heb ik mijn kwaliteiten leren kennen en mijn competenties laten groeien. Ik heb leren leven met de ongemakken van mijn lichaam en op mentaal vlak voel ik mij nu sterk. Emotioneel houd ik mij goed onder controle, wat niet wil zeggen dat alles altijd van een leien dakje loopt, ik ben ook maar een mens.

Weegschaal

Ik zie in gedachten een weegschaal die ik probeer in balans te brengen. Aan de ene kant ligt de draaglast en aan de andere kant de draagkracht.

Zes jaar geleden ging mijn weegschaal aan de kant van de draaglast echt naar beneden. Toen was mijn draaglast: schulden, een maatschappelijk assistent die mijn leven bepaalde, alle hobby's gestopt, gsm afgesloten, geen contact met de buitenwereld, geen tv, geen internet, geen abonnement om met de bus te rijden. Ik zat letterlijk te verhongeren. Van de honger heb ik mij laten opnemen in de psychiatrie waar ik eigenlijk niet thuishoorde. Maar ik had er eten en gezelschap van patiënten, televisie, een computer en ik kon er sporten, ... Ik maakte er het beste van, maar ik was een 'speciallekken' en begon het personeel mee te helpen. Omdat ik mij vlug aanpas aan elke situatie, heb ik mij daar wel vermaakt.

Maar ze schreven er verslavende pillen voor waarvan ik achteraf moest afkicken.

Ik kreeg collectieve schuldbemiddeling door de erfeniskwestie. Mijn leven was zwaar en ik ben ingestort toen mijn dochter zelfstandig ging wonen. Ik zat er psychisch, emotioneel en fysiek door. Ik kon niet meer. Mijn geheugen en concentratie lieten mij in de steek. Ik ben gecrasht. Ik heb toen alles opnieuw moeten leren, want het was echt erg met mij gesteld.

Draagkracht en draaglast

De draagkracht wordt bepaald door je mogelijkheden om stress te voorkomen en er mee om te gaan. Aan mijn draagkracht hebben mijn dochter, zus en ma veel bijgedragen. Ondanks alles zijn zij mij blijven steunen, samen met een aantal vrienden.

Zelf heb ik daarnaast van binnenuit de motivatie gevonden om te overleven, mijn situatie te verbeteren en om uit de armoede te geraken.

Aanvankelijk ging mijn aandacht vooral naar het bestrijden van de draaglast. Ik stond ook stil bij de (h)erkenning van de blijvende gevolgen van armoede-ervaringen en trauma's. Nadien onderzocht ik hoe ik mijn draagkracht kon vergroten. Ik keek naar mijn vaardigheden en mogelijkheden. Ik koos doelen in mijn leven en zocht bewust prettige en waardevolle momenten op.

Ik heb hard gewerkt en 5 maanden na mijn opname ben ik aan de opleiding voor 'ervaringsdeskundige' begonnen en was ik de eerste van de klas. Mijn wilskracht en doorzettingsvermogen had ik vlug teruggevonden. Eigenlijk heb ik toen gemerkt dat ik niet op de knieën te krijgen ben, behalve voor God. Mijn geloof heeft altijd een belangrijke rol gespeeld in mijn leven en Hij geeft mij nog altijd de kracht om verder te gaan. Hoe ik mijn geloof moet noemen weet ik niet, maar ik noem het 'liefde'. De liefde die in ons hart aanwezig is en die we kunnen doorgeven aan anderen zonder te oordelen of te veroordelen. Die liefde is mijn steunbalk. Een steunbalk zorgt voor de verbinding tussen twee muren. De liefde zorgt voor verbinding tussen mensen.

Iederéén heeft vooroordelen

Vooroordelen

Wij waren thuis 'niet geleerd' en wij gingen om met 'mensen van dezelfde categorie'. Ik kreeg bepaalde normen, waarden en gebruiken van thuis uit mee. Maar belangrijke zaken om erbij te horen in de huidige samenleving leerde ik niet. Zolang mijn pa leefde, leerde ik alleen op school wat gangbaar was in de maatschappij. Later hebben mijn zus en mijn ma mij dat bijgebracht.

De omgeving en het gezin waartoe een persoon hoort, zorgen er ook voor hoe je je gedraagt. In de samenleving, bleven wij 'maatschappelijk achter'. Ik voelde mij dom en mensen beoordeelden mij ook zo. De bril waarmee naar ons gekeken werd, bepaalde wat mensen zagen en kleurde hun handelen en denken, hun oordelen en vooroordelen.

“Eigen schuld, dikke bult”

Als die uitdrukking gebruikt wordt, legt men de oorzaken van armoede bij de mensen zelf. Ze zijn lui, verspilzuchtig, drinken, gedragen zich onverantwoordelijk, ... Ik denk daarbij aan sommige gedragingen van mijn pa.

Deze verklaring is echter ontoereikend. Ze miskent de omstandigheden waarin mensen opgroeien en moeten (over)leven. Zo kreeg mijn vader waarschijnlijk van zijn ouders niet de juiste opvoedingsvaardigheden mee.

“Ze hadden pech onderweg”

Mensen kunnen te maken hebben met tegenslag of pech. Ziekte, een handicap, verlies van een baan, een relatiebreuk, ... kunnen mensen in de armoede storten.

Mijn echtscheiding, het verlies van mijn werk, de schulden omwille van de erfenis en mijn ziekte zijn zo'n tegenslagen.

Wanneer de samenleving te maken heeft met tegenslag zoals een pandemie, bedrijven die wegtrekken naar het buitenland, de beurs die in elkaar stuikt, een natuurramp, terrorisme, ... zorgt dat ook voor armoede.

Zelf heb ik dit aan den lijve ondervonden. Ik had aandelen bij de bank gekocht, maar door mijn scheiding moest ik die verkopen net op het moment dat de WTC-torens in Amerika door terroristen met een vliegtuig doorboord werden. De beurs stuikte in mekaar en ik leed veel verlies.

Als het probleem van een persoon of de samenleving opgelost wordt, zal ook de armoede vaak verdwijnen. In afwachting van die oplossing kan de maatschappij een opvangsysteem zoals een ziekte- of werkloosheidsuitkering uitwerken. Als een tegenslag blijvende gevolgen heeft, moet er op langere termijn ondersteuning geboden worden zoals bijvoorbeeld gebeurt bij mensen met een zware handicap.

De uitdrukkingen 'eigen schuld' en 'pech onderweg' geven aan hoe sommige individuen, gezinnen of een samenleving in armoede terecht komen.

Het valt op dat er veel meer begrip is in de samenleving voor wie door pech in de miserie belandt. Heel wat vooroordelen duiken op als mensen de problemen zogezegd zelf gezocht hebben. Daarom is het belangrijk om te verstaan waarom mensen in armoede tuimelen. 'Eigen schuld' of 'pech onderweg' volstaan niet als enige verklaringen voor het ontstaan van armoede.

Structurele oorzaken

Ik wil een uitspraak van iemand in armoede aanhalen:

“We krijgen geen eerlijke kansen, maar er wordt ons wel verweten dat we ze niet grijpen!”

Te lage vervangingsinkomens of werkloosheidsuitkeringen, hoge energiekosten en huurprijzen, te weinig sociale woningen, tekort aan opvang voor daklozen en thuislozen, dure ontoegankelijke (geestelijke) gezondheidszorg, hoge schoolfacturen... maken en houden mensen arm.

Ik leef van een medisch rustpensioen, maar moet wel belastingen betalen en ik kan niets aftrekken. Ik moet betalen voor mijn naakte eigendommen en mag zelf niet beslissen om alles te

verkopen of te verhuren, want de zaak zit in de handen van het gerecht.

Er worden te weinig wetten gemaakt of structurele voorzieningen getroffen die ten goede komen van de mensen in armoedesituaties of die de armoede voorkomen.

Armoede zit bewust of onbewust ingebakken in het systeem en levert dat systeem zelfs voordelen op. Mensen in armoedesituaties gebruiken de producten van slechtere kwaliteit of overproductie. Het vuile, ondankbare, illegale werk dat slecht betaald, wordt gedaan door mensen die onderaan de ladder staan.

Armoede is geen keuze

Welzijnsschakels vzw en KRAS werken vanuit de visie dat armoede een onrecht is en geen keuze. We willen niet meegaan in het 'eigen schuld-dikke bult' verhaal en in het onderscheid tussen 'goede' armen die pech hadden en goed meewerken met de hulpverleningsinstanties en de 'slechte' armen die het, zo wordt gezegd, zelf gezocht hebben en niet vooruit willen in het leven.

Professor Vranken (UAntwerpen) heeft een duidelijk schema gemaakt voor de verklaring van armoede. Je ziet het op de volgende pagina.

**verklaring
persoonlijke tekorten**

'eigen schuld, dikke bult'

fout van de persoon zelf

**verklaring
persoonlijke tegenslagen**

'persoonlijke pech'

gevolg van persoonlijke tegenslag

**verklaring
maatschappelijke structuur**

'oneerlijke verdeling van kansen'

fout van de maatschappij

**verklaring
maatschappelijke veranderingen**

'de maatschappij heeft pech'

gevolg van maatschappelijke tegenslag

verklaringen
van armoede

naar Jan Vranken, UA Antwerpen

Fout van de maatschappij

De samenleving benadrukt de 'eigen schuld' de laatste jaren heel erg en vergeet vaak de verantwoordelijkheid die het beleid moet opnemen om iets te doen aan de oorzaken van armoede.

Eerlijke kansen zijn iets anders dan gelijke kansen. Tijdens de coronapandemie kreeg elke Belg een gratis railpass (voor de trein). Wie 1200 euro verdiende, kreeg evenveel voordeel als iemand die bijvoorbeeld 2400 euro inkomen had. Bovendien moest de pass bij voorkeur online aangevraagd worden. Telefonisch lukte dat maar moeilijk. Als je iedereen eerlijke kansen wil geven, is het nodig om te werken op maat van de noden die er zijn en bouw je best geen extra drempels in. Uiteraard is het nog beter om er gewoon voor te zorgen dat er altijd voor iedereen betaalbaar openbaar vervoer is.

Vooroordelen

Omdat vooroordelen zo hardnekkig zijn, blijven we er nog wat langer bij stil staan. In een aantal welzijnsschakelgroepen in de regio rond Aalst vond een open gesprek plaats rond vooroordelen. Dat leverde verrassende reacties op.

Waarom besteden jullie zoveel geld aan huisdieren?

“Huisdieren aanvaarden ons zoals we zijn. Die kijken niet neer op de beschimmelde muren of de slechte woning. Ze geven onvoorwaardelijke vriendschap. Vooral de dieren die hetzelfde meemaken als wij, die uitgesloten of geplaast werden, krijgen extra aandacht”.

Waarom eten jullie niet gezonder?

“Soms eten we de laatste dagen van de maand alleen maar broodpudding met al de restjes in verwerkt of pannenkoeken gemaakt van de melk en bloem van de voedselbank. Onze kinderen zeggen soms al lachend: “Hoe minder geld er is, hoe lekkerder het eten wordt”.

Waarom doen jullie soms onverantwoorde aankopen?

“Omdat ik constant bezig ben met overleven, is er geen ruimte meer vrij in mijn hoofd en neem ik soms ondoordachte beslissingen, die niet altijd de juiste zijn. Soms koop ik iets aan dat iedereen rondom mij heeft, om erbij te horen en zonder na te denken over mijn beperkte inkomen”.

Waarom volgen jullie de schoolprestaties van de kinderen niet beter op?

“Ik weet niet hoe het er op een school aan toe gaat. De school is voor mij een vreemde wereld die mij angstig maakt. Zelf had ik geen positieve ervaringen op school, daarom blijf ik vaak weg van ondercontacten”.

Waarom geven jullie zoveel geld aan roken of drinken?

“Als je honger hebt of stress, helpt een sigaret om die problemen even onder controle te krijgen”.

“Het leven op straat is zo hard, dat je het niet kan volhouden zonder drank of drugs”.

Waarom hebben jullie zoveel kinderen?

“Anticonceptie en een bezoek aan de gynaecoloog of dokter kosten veel geld. Als je vaker ziek bent, werkt de pil niet altijd zoals voorzien”.

Waarom werken jullie niet meer?

“Er is geen werk op maat voor wie geen diploma heeft en niet over vervoer of kinderopvang beschikt”.

Cijfers kunnen vooroordelen in een ander daglicht plaatsen

- ▶ Ongeveer 1 op de 5 mensen in armoede is aan het werk. Maar ze doen vaak interim werk, onregelmatig, zwaar of ongezond werk. Ongeveer 2 op de 3 mensen in armoede kunnen niet werken omdat ze ziek, gepensioneerd of invalide zijn, of leven met een beperking. Minder dan 1 op de 5 zou geactiveerd kunnen worden, mochten er voldoende jobs op maat zijn.
- ▶ Bij mensen met een lage opleiding ligt het alcoholgebruik merkkelijk lager dan bij hoogopgeleiden en zijn er meer geheelonthouders (34% tegenover 7%). Voor problematisch alcoholgebruik is er geen verschil tussen arm en rijk.
- ▶ Het is geen verdienste om in een rijk land of welstellend gezin geboren te worden. Zo wordt op dit moment 75% van het vermogen geërfd. In 1975 was dat nog maar 45%.

(Lieven DE PRIL, Brood én Rozen voor Iedereen. Uitgeverij Halewijn)

Iederéén kan iets doen aan armoede

Krachten zien

Vrijwilligers, leerkrachten, hulpverleners kunnen onze krachten zien en aanspreken. Daardoor verbetert ons zelfbeeld. Dankzij mijn opleiding heb ik dit ontdekt. Daar zagen en benoemden de opleiders mijn talenten en krachten.

Gelijkwaardigheid

Vrijwilligers kunnen ons ook als 'gelijkwaardig' zien. Verwar gelijkwaardigheid niet met gelijkheid. Er is 'gelijkwaardigheid' als datgene wat ik inbreng even veel waard wordt gevonden als datgene wat mijn collega-vrijwilligers inbrengen. Er is 'gelijkheid' als ik mijn inbreng mag doen als persoon in armoede, maar er wordt minder rekening mee gehouden. Betrek ons in groepswerkingen, geef inspraak en deel verantwoordelijkheden. Discrimineer ons niet omwille van ons verleden of afkomst, onze taal, religie of geaardheid.

Betrokkenheid

Wees betrokken en nabij en maak tijd en ruimte voor echte ontmoetingen, waarbij we elkaar echt leren kennen. Dit vraagt tijd. In welzijnsschakelgroepen en KRAS valt het mij op dat ze vaak jarenlang bondgenoot zijn van mensen in armoedesituaties.

Problemen signaleren

De verwaarlozing en kindermishandeling uit mijn jeugd waren gekend bij de dokters, verpleegkundigen, de school, de burens en de politie, maar niemand heeft ons ooit geholpen.

Er is veel te weinig samenwerking tussen diensten en de omgeving van mensen in armoedesituaties. De hulpverlening schiet soms te laat, te traag of niet doortastend genoeg in actie.

Vrijwilligers kunnen in samenwerking met de gezinnen of diensten concrete problemen aankaarten, met respect voor de betrokkenen.

Ontmoeten

Omwille van het isolement dat samengaat met armoede, missen mensen vaak een netwerk. Via een groepswerking kunnen mensen nieuwe, ondersteunende sociale contacten opbouwen. Dat gebeurt binnen een sfeer van vertrouwen. Leren luisteren naar elkaar, leren vragen stellen, leren argumenteren, kunnen hier geoefend worden.

Ervaringen en inzichten delen

We worden sterker in het analyseren van problemen, in het zoeken naar de oplossingen voor individuele of groepsproblemen. Hier legt men de basis om later met het beleid en de samenleving in dialoog te gaan over de structurele aanpak van armoede.

Netwerk

Zelf heb ik nu een mooi netwerk gevonden bij Welzijnsschakels vzw en KRAS waar ik mijn mogelijkheden en kwaliteiten kan uitproberen en kan groeien. De ideeën, vragen en behoeften van de mensen staan centraal. Er is dialoog zonder oordelen of veroordelen, met de vrijheid om echt jezelf te zijn.

In het schema hiernaast zetten we een aantal uitdagingen op een rijtje voor de individuele vrijwilliger en hulpverlener.

Noodhulp

Als groep kan je soms niet anders dan de basisnoden vervullen in afwachting van de noodzakelijke structurele veranderingen. Als er een dijkbreuk is, moet je direct zandzakjes leggen om de schade te beperken, maar nadien moet je wel de dijken verstevigen. Je kan niet blijven vertrouwen op de zandzakjes.

Mensen hebben een aantal basisbehoeften: 'veiligheid en stabiliteit' is een grote basisbehoefte die zaken zoals voeding, kledij, verwarming, huisvesting... omvat.

Zelf gebruik maken van de voedselondersteuning vond ik vroeger heel vernederend en beschamend. Nu werk ik als vrijwilliger en heb ik geen schaamte meer. Veel van mijn basisbehoeftes worden ook vervuld via mijn vrijwilligersinzet. Ik

leer mensen kennen en maak vrienden. Ik word gewaardeerd door de groep. Door vrijwilliger te zijn, voel ik mij zinvol en ik leer al doende veel bij.

Cultuurbeleving

Zelf houd ik heel veel van cultuur. Dit heb ik van mijn ma mee gekregen en na mijn scheiding heb ik dat aan mijn dochter doorgegeven. Je kan in groep werken aan ontmoeting en het vervullen van basisbehoeften én daarnaast inzetten op cultuur maken en cultuur beleven.

Cultuur is een belangrijk fundament van onze samenleving. Het is mensen kansen geven om hun creativiteit te ontdekken, te ontwikkelen en te tonen. Het is ook mensen de kans geven om van de creativiteit van anderen te genieten.

Cultuur betekent menswaardigheid, verfijning, respect en plezier. Cultuur inspireert, vormt, maakt mensen creatief, verbindt mensen. Het is jezelf ontwikkelen, je mens-zijn ervaren. Cultuur is gevoel voor schoonheid ontwikkelen, je laten raken door ideeën van anderen.

Bewustmaken dat armoede een onrecht is

Armoede is en blijft een onrecht. In ons rijke landje kan het veel beter op dit vlak.

Ik kan niet tegen onrecht en oneerlijkheid. Samen onrechtvaardige structuren ontdekken, onder ogen zien, analyseren, bekritisieren en werken aan betere structuren is nodig. Ik droom van een herverdeling tussen arm en rijk, van een samenleving zonder armoede en uitsluiting.

We moeten onze stem nog meer laten horen zodat het armoedeprobleem structureel aangepakt wordt.

Wij moeten aan het beleid kunnen participeren en aan beleidsmakers vertellen hoe ons leven er elke dag uit ziet. Maar wie de wereld wil veranderen, begint altijd best bij zichzelf. We stellen ons best een aantal vragen:

- sta ik wel zuiver in mijn schoenen?
- hoelang heb ik erover gedaan tot er bij mijzelf verandering te voelen en te zien was?

Werken aan verandering doen wij beter niet alleen. Laten we ons verenigen en solidair zijn.

Dialogeren met het beleid en diensten

De dialoog leidt tot veranderingen in kennis en opvattingen, zowel bij mensen in armoede als bij diensten en beleidsverantwoordelijken. Mensen in armoede moeten daarbij zelf mee de voorwaarden kunnen bepalen om betrokken te worden.

Structurele verandering vereist meer dan een mentaliteitsverandering bij diensten of beleidsmakers. We worden wel gehoord, maar eigenlijk verandert er niet zoveel aan de armoedesituaties.

We moeten kunnen meepraten en meebeslissen over de problemen en oplossingen van armoede. Alleen dan komt er een echte oplossing. Als de overheid beleid maakt en uitvoert, moet zij dat doen met respect voor de mensen. De overheid moet geen keuzes maken in de plaats van de mensen.

Mensen zelf beslissingen laten nemen, is niet hetzelfde als

mensen aan hun lot overlaten. Het kan juist nodig zijn dat de overheid hulp biedt aan mensen die niet op eigen kracht uit armoede komen.

Armoede aanpakken

Het huidige beleid slaagt er onvoldoende in om sociale ongelijkheid op een structurele manier aan te pakken. Bijkomende structurele maatregelen zijn meer dan ooit nodig.

Veel uitsluitingsmechanismen worden door overheden zelf gecreëerd en in stand gehouden. Zelfs als ze het allemaal verschrikkelijk goed bedoelen, hebben overheden de neiging alles nodeloos complex te maken, waardoor ze torenhoge drempels opwerpen voor de allerzwaksten.

Mensen in armoede worden geconfronteerd met tijdrovende bureaucratische procedures, complexe paperassen in een moeilijke taal en met maatregelen die weliswaar voor hen bedoeld zijn, maar waarvan ze het bestaan niet eens kennen.

Een gekend strijdpunt is de automatische toekenning van rechten zoals het statuut van de 'verhoogde tegemoetkoming', dat recht geeft op een verhoogde terugbetaling van medische kosten. Achter dat recht moet je nu soms aanhollen, als je al van het bestaan op de hoogte bent. In een aantal eenvoudige situaties wordt dit recht automatisch toegekend, maar soms moet je nog veel papieren verzamelen om het te krijgen.

Het kostte mij zelf veel moeite om mijn rechten op te nemen. Ik heb het allemaal zelf moeten doen en ontdekken. Anders was ik nu nog een grote sukkelaar.

Eigenlijk zou het beleid moeten goedkeuren waar mensen in armoede recht op hebben en het OCMW zou de mensen moeten inlichten over hun rechten. Dit gebeurt niet genoeg. Zelf heb ik de werking van het OCMW als schooltaak bestudeerd. Zo ben ik veel te weten gekomen. Ik heb ook alles op mezelf toegepast.

Zo heb ik mijn energieverbruik laten meten en toen kreeg ik de boodschap dat ik één toestel mocht aankopen op kosten van het OCMW en ik kreeg er nog een premie bovenop. Dit alles moest door de OCMW-raad goedgekeurd worden en de procedure was ingewikkeld en traag, maar ik heb me toen toch een koelkast kunnen kopen.

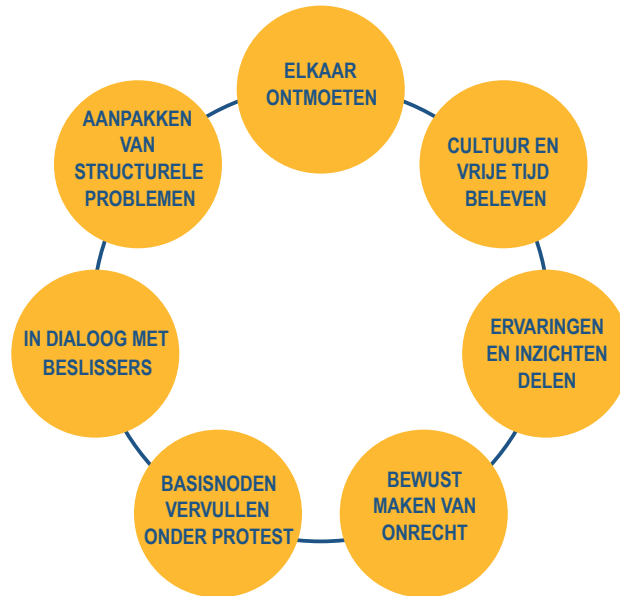
In het schema op de volgende pagina leggen we de nadruk op de uitdagingen voor een groepswerking die armoede wil bestrijden.

Visie

Ik kan mij 100% achter de visie van Welzijnsschakels vzw en KRAS zetten en daarom ben ik er vrijwilliger geworden.

Door in dialoog te gaan, kunnen we de kloof tussen armen en niet-armen kleiner maken en dat is ook wat welzijnsschakelgroepen en KRAS willen doen. Daarvoor wil ik mij engageren. Ik wil ook graag mensen en gezinnen ondersteunen. Samen met hen een nieuwe koers varen. Mensen krachtiger maken en actief luisteren naar hun verhalen is mijn doel. Mijn streven naar rechtvaardigheid heeft mij naar de juiste organisaties gebracht. Structurele armoedebestrijding en in werkgroepen mijn stem laten horen, dat ligt mij.

groepswerking opbouwen

colofon

Auteurs: Leona Bracke, Lieven De Pril

Tekening: Jonas De Pril / Welzijnsschakel Lede

Schema's & tekstcorrectie: Lut Vanden Buerie / Welzijnsschakels

Layout: Johan Witters / KRAS vzw

Een publicatie van Welzijnsschakels vzw en KRAS vzw.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

KRAS vzw en Welzijnsschakels vzw zijn twee vrijwilligersorganisaties die al 25 jaar werken aan armoedebestrijding.

KRAS is een Gentse Welzijnsschakel en vormt een netwerk van 18 ondersteunende vrijwilligerswerkingen met en voor mensen in armoede.

Met nagenoeg 600 vrijwilligers bereiken de KRAS-werkingen zowat 14000 mensen in armoede.

Er zijn bijna 200 Welzijnsschakelgroepen actief in Vlaanderen.

Lieven De Pril schreef een aantal boeken over armoede. Hij is medewerker en vrijwilliger van Welzijnsschakels, Welzijnszorg en KRAS Gent.

Leona Bracke is zorgkundige en opgeleide ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting. Ze is vrijwilliger van Welzijnsschakels en KRAS Gent.

Het levensverhaal van Leona leert ons veel over de strijd tegen armoede in Vlaanderen.

Informatie over de concrete werking van KRAS Gent en Welzijnsschakels vzw vullen haar verhaal perfect aan.

De realiteit van mensen in armoede krijgt een gezicht.

Met heel wat tips om armoede aan te pakken worden vrijwilligers, hulpverleners en beleidsmakers op weg gezet.

“Dit verhaal is geen verhaal over verdriet, spijt of over gemiste kansen. Dit is een verhaal over je eigen leven terug in handen nemen. Dit is een verhaal over hoop, moed, kracht en doorzettingsvermogen en een groot incasseringsvermogen. Dit is een verhaal over strijden tegen onrecht.”